

УДК 364.013:336.5(477)

Козарезенко Л.В.¹, Горбач Д.А.²

¹ проф. Державного торговельно-економічного університету

² студ. гр. ФФО 4-5 Державного торговельно-економічного університету

ВИДАТКИ НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ І СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Соціальний захист населення є ключовою складовою державної політики, особливо в умовах воєнного стану. Війна спричиняє значне збільшення кількості громадян, які потребують допомоги, зокрема внутрішньо переміщених осіб, ветеранів та осіб з інвалідністю. Тому ефективне фінансування соціальної сфери стає критично важливим для забезпечення стабільності та підтримки населення. У таких умовах важливо розуміти, як розподіляються видатки та які напрями соціальної підтримки є пріоритетними.

В Україні, в цілому, за період 2010–2025 рр. видатки зведеного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення суттєво зросли у абсолютному значенні - зі 104,5 млрд грн у 2010 році до 529,3 млрд грн у 2023 році. У 2016 році та 2022 році видатки найбільш суттєво зросли - +82 млрд грн та +87,9 млрд грн, відповідно. Зростання абсолютного обсягу видатків зведеного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення в інші роки становило, в середньому, +20 млрд грн на рік. Частка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення у структурі видатків зведеного бюджету найбільше значення мала у 2013 році та 2016 році -28,7% та 30,6%, відповідно. У 2023 році частка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення у структурі видатків зведеного бюджету суттєво знизилася і становила 15%, що є найнижчим значенням за період 2010–2023 років[1, 3, с.8-9].

Також, за даними Міністерства соціальної політики України, видатки на соціальний захист у держбюджеті - 2025 закладено на рівні аналогічних видатків 2024 року – 420,9 млрд грн, що прямо вказує на відсутність зростання фінансування в цій сфері. Це означає, що держава у 2025 році не збільшила ресурсів на соціальний захист, незважаючи на економічний тиск і зростаючі потреби населення.

Незначна частка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення у ВВП України порівняно з країнами ЄС та помірні обсяги даних видатків на особу, існування значного переліку соціальних пільг та відсутність ефективного механізму адресності їх надання, випадки зловживання при наданні пільг та соціальних виплат призводить до низької ефективності видатків, виконання системою соціального захисту в Україні не всіх покладених на неї завдань. Протягом 2018–2025 років виконання

завдань із фінансування соціального захисту відрізнялося від планових показників. Відхилення фактичних показників від планових спостерігалось за всіма складовими видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення з державного бюджету, місцевих бюджетів, відхилення від планових показників фінансування є особливістю бюджетної політики України протягом 2018–2025 років[1, 3, с.9-10].

Вперше за історію незалежності соціальні стандарти не були змінені в 2025 році. Зокрема, діє закон України про державний бюджет, у якому затверджено, що прожитковий мінімум у 2025 році залишиться на рівні 2024 року - 2 920 грн в розрахунку на місяць на одну особу, а також збережено показники для інших категорій населення: для дітей до 6 років - 2 563 грн, для дітей від 6 до 18 років - 3 196 грн, для працездатних - 3 028 грн, а для непрацездатних - 2 361 грн.

Одним із головних завдань публічних фінансів в частині соціального захисту в Україні є забезпечення власної стійкості. Фінансові ресурси, які розподіляються, повинні узгоджуватися з очікуваними показниками економічного розвитку, демографічними тенденціями та рівнем доходів і витрат населення. При цьому соціальна сфера в Україні повинна відігравати роль автоматичного стабілізатора для системи публічних фінансів за рахунок формування оптимального обсягу видатків бюджету в рамках затверджених соціальних норм і стандартів та забезпечення соціального прогресу, в тому числі за рахунок інвестицій у людський розвиток[2, с.6-7].

Отже, в умовах воєнного стану Україна зберігає видатки на соціальний захист населення, забезпечуючи пенсійне забезпечення, допомогу внутрішньо переміщеним особам, субсидії для житлово-комунальних послуг та підтримку осіб з інвалідністю.

Попри значні витрати, система соціального захисту стикається з викликами: обмеженість ресурсів, інфляція та залежність від зовнішньої допомоги. Подальша ефективність соціальної політики можлива через вдосконалення механізмів адресної підтримки, оптимізацію витрат та розвиток цифрового моніторингу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дані про видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua>
2. Інвестиційне планування соціальної сфери в умовах воєнного стану / Журнал «InvestPlan». – 2023. – Вип. 4. – С. 15–23. – Режим доступу: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/4352/4387>
3. Фінансування соціального захисту населення в Україні / Журнал «Економіка України». – 2021. – Вип. 2. – С. 15–24. – Режим доступу: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/3058/3094>